

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№12

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2025-yil, dekabr.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLILIK XAVFINI BOSHQARISHI.....	44
Baxromov Nodirjon Muxammadamin o'g'li	
TURIZM XIZMATLAR BOZORI ISTE'MOLCHILARINI SEGMENTLASH USULI ASOSIDA DIVERSIFIKATSIYA KONSEPSIYASINI ISHLAB CHIQUISH.....	48
Maxmudova Aziza Pirmamatovna	
"INNOVATSION AGROTEKNOLOGIYALAR VA "YASHIL IQTISODIYOT" TAMOIYILLARI ASOSIDA G'ALLA YETISHTIRISH BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	53
Turayeva Gulizahro	
АНАЛИЗ ЦЕНОБРАЗОВАНИЯ НА ЗЕРНОВЫЕ ПРОДУКТЫ ПО ДАННЫМ МАРКЕТИНГОВЫМ ИСЛЕДОВАНИЯМ (НА ПРИМЕРЕ НАМАНГАНСКОЙ ОБЛАСТИ).....	57
Баҳриддинов Жаҳонгирбек Равшанжон ўғли	
KICHIK BIZNES RIVOJINI TA'MINLASHDA BOZOR INFRATUZILMALARINING AHAMIYATI.....	62
G'aniyev Botir Baxtiyorovich, Zakirova Gulnora Mirzaliyevna	
KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINI SAMARALI BOSHQARISH METODOLOGIYASI VA YO'LLARI.....	67
Shodmonqulov Kamoliddin Murodillaevich	
INNOVATION FAOLIYAT XARAJATLARINING BUXGALTERIYA HISOBI VA AUDITINI TAKOMILLASHTIRISH.....	73
Mustafoev Akbar Mustafo o'g'li	
MAHSULOT DIVERSIFIKATSIYASI VA LOGISTIKA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH ASOSIDA EKSPORT POTENSIALINI OSHIRISH YO'LLARI.....	78
Maxkamov Ibrayim, Jo'raboyeva Shohida Kamoliddin qizi	
REKLAMA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETING STRATEGIYALARI ROLI.....	83
Abduxalilova Laylo To'xtasinovna, Raxmonqulova Shahrizoda	
SIRKULAR IQTISODIYOTDA YOPIQ SIKL NAZARIYASINING ROLI.....	87
Sodikov Zokir Rustamovich	
YASHIL TEKNOLOGIYALARNI JORIY ETISHDA MOLIYAVIY RAG'BATLAR VA ULARNING NATIJALARI.....	92
Axmadjonova Gulmira Xabibulla qizi	
MAMLAKAT IQTISODIYOTI RIVOJLANISHIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI.....	97
G'aniyev Baydulla Toshmurodovich	
АНАЛИЗ ПОДХОДОВ ЦЕНТРАЛЬНЫХ БАНКОВ К РЕГУЛИРОВАНИЮ ИННОВАЦИОННЫХ БАНКОВСКИХ ПРОДУКТОВ: СРАВНЕНИЕ УЗБЕКИСТАНА И МЕЖДУНАРОДНОЙ ПРАКТИКИ.....	101
Даулетиярова Шахло	
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ УЗБЕКИСТАНА.....	109
Кадилова Хадича Тураевна	
XORIJ MAMLAKATLARINING IQTISODIYOTNI UGLERODSIZLASHTIRISH STRATEGIYALARI: O'ZBEKISTON UCHUN TAKLIFLAR.....	115
D.X. Pulatov, F.E.Shamsiyev	
O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASI: MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	125
Sattorov Ixtiyor Ochilovich, Karimov Shohruh Yo'ldoshali o'g'li	
HISOB SIYOSATI TARKIBIY TUZILISHI MASALALARI.....	133
Botirova Raximaxon Abdujabbarovna	
QURILISHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING MOLIYAVIY TAHLILI.....	136
Musayeva Shoirazimovna	

KICHIK SANOAT ZONALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI OSHIRISH.....	144
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI PORTFELI TAHLILI.....	149
Madraximov Ilxom Kamilovich	
FOYDA SOLIG'INING O'ZIGA XOS MUAMMOLI JIHATLARI.....	154
Zaripov Xusan Baxodirovich	
AGRAR SEKTORNI INNOVATSION MODERNIZATSIYA QILISHDA INVESTITSIYA OQIMLARINI BOSHQARISH MODELLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	159
Xamrayev Quvvat Iskandarovich	
OLIY TA'LIM XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING TADQIQODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	163
Jalilov Jamshid G'anijonovich, Safarov Zavqiddin Zokir o'g'li	
MINTAQA SANOAT TARMOG'I RIVOJLANISHINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI.....	168
Xayitboev Abror Quvondiqovich	
РОЛЬ СМЕШАННОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ (BLENDED FINANCE) В ПОВЫШЕНИИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ: УРОКИ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН.....	174
Гулмаматова Дурдона Шерали кизи	
KORXONALARDA STRATEGIK BOSHQARUV.....	180
Musayeva Dilnoza Dilshatovna	
BANK TIZIMIDA MARKETING AHAMIYATI VA BANK MARKETINGI.....	184
Usubjonov Zaxriddin Vasliddin o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN XORJIY KREDIT MABLAG'LARINI JALB KILISH HUQUQIY JIHATLARI.....	189
Qulliyev Anvar Zayniddinovich	
TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYALASH SHAROITIDA CHAKANA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	194
Alimov Umid O'ktambayevich	
MAHSULOTLARNING RAQAMLI PASPORTI TIZIMINI JORIY ETISH OMILLARI VA TO'SIQLARI.....	200
Avloqulova Sadoqat Sobirjon qizi	
KORXONALARDA FOYDA VA ZARARLARNI TAHLIL QILISHDA INNOVATSION METODLAR AHAMIYATI.....	207
Ernazarov Ortiq Eshnazarovich, Farog'at Xo'jabekova	
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ БЛАГОСОСТОЯНИЕ, А ТАКЖЕ НОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ.....	212
Останов Эгамберди	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA INNOVASION TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYALASH: MOHIYATI VA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI.....	218
Xakimova Xulkar Xamidovna	
QORAQALPOG'ISTON VA XORAZM OZIQ-OVQAT SANOATINING IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI HAMDA UNI YANADA RIVOJLANTIRISH YO'LLARI.....	224
Tleuov Niyetulla Raxmanovich	
OILAVIY KORXONALARNING IQTISODIY TIZIMDAGI O'RNI.....	230
Shadiyeva Gulnora Mardiyevna, Rustamova Zarina Rustamovna	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA MARKETING FAOLIYATINI MODELLASHTIRISH VA BOSHQARISH MEXANIZMLARI.....	234
Sadikov Shoxrux Shuxratovich	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASI KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIKNI OSHIRISHDA RAQAMLI XIZMATLARNING AHAMIYATI.....	238
Asenbaeva Aydaygul Edenbaevna	
BARQARORLIK VA YASHIL MENEJMENT: ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR VA AMALIY AHAMIYATI.....	242
Djalilova Dilbar Abdikarim qizi	

HUDUDLARNING IQTISODIY SALOHİYATINI INNAVATSION-INVESTITSION BOSHQARISH STRATEGIYASI VA MEXANIZMI (XORAZM VILOYATI MISOLIDA)	247
Maqsudova Malohatxon Maqsudovna, Yaxshimuratov Maqsadbek Narimon o'g'li	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETINI 2026-YILGI SOLIQ SIYOSATINING TAHLILI VA XALQARO SOLISHTIRMA YONDASHUVI	251
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
O'ZBEKISTON MINTAQALARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI	256
Mamataliyeva Dilnoza Raxmonovna	
TRANSFORMATSIYALASHUV SHAROITIDA INVESTITSİYALAR SHAKLLANISHI VA ULARNI SAMARALI BOSHQARISH YO'NALISHLARI	259
To'rayev Jasurali To'rayevich	
O'ZBEKISTONDA SAVDO TASHKIOTLARINING FAOLIYATI VA RIVOJLANISH HOLATI	264
B. Sulaymonov	
NAMANGAN VILOYATIDA "YASHIL IQTISODIYOT" MODELIGA O'TISH JARAYONIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING IQTISODIY FAOLLIGI	270
Xonto'rayev Obbosxon Kamolxon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	274
Xoshimov Pazliddin Zuxurovich	
KICHIK BIZNES ORQALI ISH O'RINLARINI YARATISH STRATEGIYALARI: NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA	278
Ergasheva Nigora Abdigapparovna	
MAMLAKATIMIZDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING IJTIMOIIY-IQTISODIY AHAMIYATI	283
Quryozov Sardorbek Sharifboevich	
РАЗРАБОТКА И ПРИОРИТИЗАЦИЯ КЛЮЧЕВЫХ ИНДИКАТОРОВ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЛЯ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНОЙ ПАНЕЛИ МОНИТОРИНГА ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БОЛЬНИЦ: ЭКСПЕРТНАЯ ОЦЕНКА СО СТОРОНЫ РУКОВОДИТЕЛЕЙ МЕДУЧРЕЖДЕНИЙ	290
Шухратов Мамуржон Шухрат угли	
MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYAT ORGANLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR	297
Nurmurodov Zafarjon Nurmurod o'g'li	
BANK TIZIMINING BARQAROR MOLIVAVIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASH VOSITALARI	303
Sadikov Iskandar Gayratovich	
ЗЕЛЕНОЕ ФИНАНСИРОВАНИЕ В ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА	308
Халиков С. Х.	
HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA KICHIK BIZNESNI ROLI VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH CHORALARI	313
Ergashev Jamshid Jamoliddinovich	
ИСТОРИЧЕСКИЙ ПРОЦЕСС СТАНОВЛЕНИЯ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	317
Мажидова Фарангиз Фуркатзода	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDAGI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	321
Isakov Oybek Jamoliddinovich	
NORASMIY KOOPERATSIYA MUNOSABATLARINING FERMER XO'JALIKLARI YETISHTIRGAN MAHSULOT MIQDORIGA TA'SIRINI BAHOLASH	325
Ismoilov Azamat	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA FOIZ RISKINI BOSHQARISH AMALIYOTI	332
Seitnazarov Daniyar Baxadirovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA SUT VA SUT MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLOVCHI KORXONALAR FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH	341
Normuradov Nurbek Sunatilloevich	
"AYOL RAHBARLAR: RAHBARLIK SALOHİYATI VA ISH JOYIDA TENGLIK" FRANSIYA DAVLATI TAJRIBASI ASOSIDA	346
Abduraxmonova Feruzabonu	

QISHLOQ XO'JALIGIDAGI KLASSTERLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH.....	352
Dildora Yuldasheva	
TIJORAT BANKLARINING DEPOZIT BAZASINING YETARLILIGINI TA'MINLASH YO'LLARI	359
I.J. Isakov	
OLIY TA'LIM SIFATINI OSHIRISH VA IQTISODIY DIAGNOSTIKA O'TKAZISHNING XORIJ TAJRIBASI.....	363
Xo'jaxonov Ma'rufxon Xamidxonovich, Axmedov Oybek Turg'unpulatovich	
INKLYUZIV TA'LIMNI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI YECHISH YO'LLARI.....	369
Egamberdiyeva Dilorom Botir qizi, Pulatova Moxira Baxtiyorovna	
"KREATIV IQTISODIYOT" HAMDA "TURIZM" TUSHUNCHALARINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	374
Abdurasulov Shovqiddin Erkin o'g'li	
THE STRATEGIC ROLE OF THE INDUSTRIAL SECTOR IN THE NATIONAL ECONOMY AND DEVELOPMENT FACTORS.....	380
Rakhimov Bakhromjon Ibroximovich	
INVESTITSIALARNI MOLIYALASHTIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	386
Ismailov Dilshod Anvarjonovich	
GLOBAL INCOME INEQUALITY IN 2024: CAUSES, PATTERNS, AND CONSEQUENCES.....	393
Ilhomjonov Jaxongir Alisher o'g'li	
ТОРГОВЫЕ ОТНОШЕНИЯ В СВОБОДНО ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОНАХ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ	401
Шарифходжаев Шавкат Окилович, Ачилова Ширин Шавкат кизи	
O'ZBEKISTON KON-METALLURGIYA SANOATI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA HOZIRGI HOLATI	407
Ergashov Botirjon Ergashovich	
PENSIYA JAMG'ARMASIDA DAVLAT BUDJETI TRANSFERTLARI ULUSHI HAMDA UNING XORIJ TAJRIBASI	415
Sherjonov Doniyor Saparbayevich	
O'ZBEKISTON SANOAT KORXONALARINI QIMMATLI QOG'OZLAR BOZORIDAN FOYDALANIB MOLIYALASHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI.....	419
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I BO'YICHA FIRIBGARLIKLAR: MEXANIZMLARI, SABABLARI VA ULARNI OLDINI OLISH YO'LLARI.....	425
Eshkarayev Bobir Chariyevich	
TOG' VA TOG'OLDI HUDUDLARIDA QISHLOQ XO'JALIGINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	431
Abdulxayeva Gulshan Maxmudovna	
TURIZM SOHASINING IJTIMOIIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA).....	435
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
SANOATDA IQTISODIY MOLIYAVIY HISSOBOTLAR XALQARO STANDARTLARINI RAQOBATBARDOSH KORPORATIV STRATEGIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA QO'LLASH.....	442
Turaboev Ibroxim Ismoil o'g'li	
ФОНДИРОВАНИЕ И СТРАХОВАНИЕ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ АПК: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ	447
Дурманов Акмал Шаймарданович	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI RIVOJLANISHINING STATISTIK KO'RSATKICHLARI TAHLILI	456
Atajanova Guli Maxsudbekovna	
JAHON MOLIYAVIY BOZORLARI BARQARORLIGIGA GLOBAL IQTISODIY INQIROZLAR VA GEOSIYOSIY OMILLARNING TA'SIRI HAMDA ULARNI BOSHQARISH STRATEGIYALARI	462
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna	

QISHLOQ XO'JALIGIDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH VA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARINI ISHLAB CHIQRISHDA BOSHQARUV QARORLARINING IQTISODIY TAHLILI.....	467
Mamadiyarov Dilshad Uralovich	
PAXTA TOZALASH KORXONALARINING TARKIBIY BO'LINMALARIDA MOLIVAVIY BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	474
Murodov Orif Jumayevich, G'ulomov Xaydarbek Ilyos o'g'li	
BARQAROR KELAJAK SARI: MAMLAKATDA EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI MUSTAHKAMLASH	482
Abdullaev Shavkatjon Maxmudillaevich	
ZAMONAVIY IQTISODIY SHAROITLARDI KORXONALARNING MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH	487
Abdulakimova Moxina Farxod qizi	
UMUMIY OVQATLANISH SHAHOBCHALARINING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH.....	493
Amiriddinova Muslima Zayniddin qizi	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR EHTIYOJINI O'RGANISH VA XIZMAT SIFATINI OSHIRISHNING INNOVATSION YONDASHUHLARI	498
Babayeva Lola Ibragimovna	
MINTAQADA TARIXIY VA MADANIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHDA DAVLAT HAMDA XUSUSIY SHERIKCHILIK TIZIMIDAN FOYDALANISH	504
Xusanov Chari Kadirovich	
PROSPECTS FOR IMPROVING INFRASTRUCTURE FOR SMALL BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN.....	509
Botirova Xulkar Olimjonovna	
THE IMPACT OF AGRICULTURAL CLUSTERS ON FOOD SECURITY AND MACROECONOMIC STABILITY	514
Sherkulov Shohruh Erkin ugli	
OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA ISSIQXONA IQTISODIYOTINI O'RNI VA NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLAR	520
Otavullaev Sukhrob Sa'dullo o'g'li	
IJTIMOII AHAMIYATI YUQORI LOYIHALARNI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	524
Taspanova Ayzada Kenjebayevna	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQOBAT STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH	529
Sharopova Nafosat Radjabovna, Jamolova Aziza	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARIDA ISTE'MOLCHILARNING XULQ-ATVORINI O'RGANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	537
Sultonova Zulxumor, Bobojonov Baxrombek Ro'zimovich	
INTERNATIONAL TRADE BETWEEN INTEGRATION AND ISOLATION: INNOVATION AND UNCERTAINTY IN A FRAGMENTING GLOBAL ECONOMY.....	542
Zakhidov Azizbek Rustamovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA SIGIRLAR BOSH SONINING PROGNOZ KO'RSATKICHLARI	548
Sabit Gabbarov	
TO'QIMACHILIK MAHSULOTLARI EKSPORTINI OSHIRISHDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	552
Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, Xo'janova Husnora	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY O'SISH SIFAT OMILLARINING TA'SIRINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	558
Bustonov Mansurjon Mardonakulovich	
ОБЩАЯ КОНЦЕПЦИЯ СТАБИЛЬНОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ.....	567
Зайналов Джахонгир Расулович	
ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ РЫНКОВ КАПИТАЛОВ	571
Хотамкулова Мадина Санжар кизи, Зайналов Джахонгир Расулович	

IPOTEKA KREDITI MEKANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA AMALIY ISHLAR TAHLILI	576
A'zamxo'jayeva Nihola Sulaymon qizi	
KORXONALARDA YASHIL MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	581
Abdurashidova Nigora Alisherovna, Abduqodirova Donoxon	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ISHLAB CHIQRISH SALOHİYATINI OSHIRISH OMILLARI VA MEZONLARI	588
Jumanov Ruslanbek Bobojanovich	
O'ZBEKISTONIDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	592
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
STUDY OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF GREEN BONDS, ECOLOGICAL LOANS, AND GREEN INVESTMENT FUNDS, AS WELL AS THEIR IMPORTANCE IN THE FINANCIAL SYSTEM.....	595
Avazov Azizbek Ashurali o'g'li	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK TERMINOLOGIYASINING ILMIY-TAHLILII TALQINI.....	603
Aripov Oybek Abdullayevich	
O'ZBEKISTONDA MEHNAT BOZORINING TARKIBIY TRANSFORMATSIYASI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	608
Rasulev Alisher Fayziyevich, Qodirov Asliddinxo'ja Mahammadjon o'g'li	
FERMER XO'JALIKLARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI TASHKIL ETISH VA OPTIMALLASHTIRISH.....	611
Kdirbaev Amir Marat uli	
ITALIYA VA YAPONIYADA DAVLAT QARZINING UZOQ MUDDATLI BARQARORLIGI: FISKAL QOIDALAR VA QARZ BOSHQARUVI STRATEGIYALARINING QIYOSIY TAHLILI.....	614
Abdurahimov Abror Zafarovich, L.M. Tashpulatova	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ: ВОЗМОЖНОСТИ ПЕРСОНАЛИЗАЦИИ, ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ	621
Камалова Малика Низамовна, Очилов Акрам Одилович	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING ISHSIZLIK DARAJASIGA TA'SIRINI IFODALOVCHI ASOSIY OMILLAR	626
Raxmonov Bekzod Sharibjon o'g'li	
GLOBAL XAVFLARNING KESKINLASHUVI SHAROITIDA QAYTA SUG'URTANI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	631
Norov Zarif Shamsiddinovich	
INNOVATSION SUG'URTA XIZMATLARINI JORIY ETISH ORQALI IXTIYORIY SUG'URTA XIZMATLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	638
Xayitov Nodirjon Uzokovich	
VOSITACHILIK XIZMATLARINI KO'RSATUVCHI SUBYEKTLAR AUDITI SIFAT NAZORATI.....	652
O.Q. Qo'shmatov	
AUDITORLIK XULOSASINI SHAKLLANTIRISHDA MATEMATIK MODELLARDAN FOYDALANISH MASALALARI	657
I.Qo'ziyev, F.Ochilov	
MAJBURIYATLAR HISOBINING NAZARIY ASOSLARI.....	664
Ochilov Farxodjon Shavkatjon o'g'li	
ВОПРОСЫ РЕОРГАНИЗАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В СЕЛЬКОМ ХОЗЯЙСТВЕ	669
Розиков Жалил Жалолович	
TOVAR-MODDIY ZAXIRALAR AUDITINI O'TKAZISH TARTIBI.....	678
M.Xayitboyev	
USTAV KAPITAL HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	683
Inomjon Sherimbetov	
QISHLOQ XO'JALIGIDA KOOPERATIVLARNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI	688
Mirzayev Musurmon Umidullayevich, Ziyadullayev Ilhom Narkobilovich	

EKSPORT BOZORLARINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHDA MOLIVAVIY RAG'BATLARNING ROLI	694
Galiyev Tohir Fazliddinovich	
ZAMONAVIY LOGISTIKA TIZIMIDA MARKETING STARTEGIYALARIDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH	700
Abduqodirova Umida G'ayrat qizi	
QASHQADARYO URBANIZATSIYALASHGAN HUDUDLARIDA AGLOMERATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR KO'RSATUVCHI OMILLAR	706
Nazarova Feruza Usmonovna	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN ALOQA KORXONALARINI KREDITLASHNING ZARURLIGI HAMDA IQTISODIY AHAMIYATI	713
Shaymatov Mansur Jo'rabaevich	
MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIVAVIY AKTIVLARNI TAN OLISH	720
Odiljonova Oybachin Fayzullo qizi	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION TRANSFORMATSIYA BARQARORLIGINI BAHOLASH	724
Sanetullaev Aybek Esbosinovich	
XALQARO AVTOMOBIL ISHLAB CHIQUVCHI KOMPANIYALARNING RIVOJLANISH XUSUSIYATLARI	728
Xidoyatov Mirsaid Mirmuhsunovich	
ENSURING THE FINANCIAL SUSTAINABILITY OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS: STRATEGIES FOR RESILIENCE IN AN ERA OF DECLINING RESOURCES AND RISING EXPECTATIONS	734
Inomiddin Imomov	
"YASHIL" TEXNOLOGIYALARNI IQTISODIY RIVOJLANISHGA INTEGRATSIYA QILISHNING NAZARIY ASOSLARI	744
Miraxmedova Maftuna Ibragimovna	
ИНТЕГРАЛЬНЫЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	751
Алиева Эльнара Аметовна	
AHOLI DAROMADLARI VA ULARNING SHAKLLANISH MANBALARI	756
So'fiyeva Xusniya Soxibjonovna	
НАУЧНО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПРОЕКТИРОВАНИЮ И РАЗВИТИЮ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ	760
Назарова Гулчебра Нурмуханбетовна	
СОВРЕМЕННЫХ ПОДХОДОВ ПО ОЦЕНКЕ ЭКСПЛУАТАЦИОННОЙ УСТОЙЧИВОСТИ МАЛОМОЩНЫХ СЕТЕВЫХ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ СТАНЦИЙ	766
А.Р. Кудратов	
IJTIMOIIY XIZMATLAR KO'RSATISH JARAYONIDA TASHKILIIY VA IQTISODIY MUNOSABATLAR	775
Berdiyeva Nafisa Qahramonovna	
QISHLOQ XO'JALIGIDA INNOVATSION BIZNESNI BOSHQARISH VA YANGI TEXNOLOGIYALAR ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	780
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o'g'li	
GRUZIYA TAJRIBASIDA BARQAROR TURIZMNI TA'MINLASHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI VA ULARNING O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLANILISHI	786
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi	
INNOVATSION FAOLIYATNING MINTAQADA XIZMAT KO'RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISHDAGI XUSUSIYATLARI	790
Fayziyeva Shirin Shodmonovna	
QORAQALPOG'ISTON HUDUDIDA ETNOGRAFIK TURIZM KLASSTERINI SHAKLLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI	795
Kunnazarova Orazxan	
MAMALAKATIMIZ IMPORTI VA EKSPORTIDA KICHIK BIZNESNING ULUSHI	798
Jo'rayev Ilhomjon Kamolidinovich	
YEVROOBLIGATSIYA VA UNING AKSIYADORLIK JAMIYATLARI TOMONIDAN EMISSIIYASI	807
Avezov Ibrohim Ilxomovich	

IQTISODIYOTDAGI INNOVATSION O'ZGARISHLAR SHAROITIDA TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	808
Xonkeldiyeva Komilaxon Ravshanjon qizi	
SPORT ANJOMLARI SANOATIDA INNOVATSION JARAYONLARNI TIZIMLASHTIRISH MODELINING ZARURATI.....	813
Xamraqulov Ixtiyor Baxtiyorovich	
GREEN MARKETING STRATEGIES AND THE APPLICATION OF NEUROMARKETING METHODS IN THEIR DEVELOPMENT.....	819
Samadov Asqar Nishonovich, Latipova Go'zal	
OZIQ-OVQAT SANOATIDA KICHIK KORXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	825
Mavlanova Barchinoy Shonazar qizi	
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHDA INVESTITSİYALAR AHAMIYATINING EMPIRIK TAHLILI	831
Nazarova Ra'no Rustamovna, Najmiddinov Yahyo Fazliddin o'g'li	
YASHIL TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MEHMONXONALAR ROLI: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR.....	840
Raxmonova Nigina Anvarovna	
IJTIMOIIY SIYOSAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI: O'ZBEKISTONNING AMALIY YONDASHUVI VA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASI.....	844
Bafojev Farrux Jo'raqulovich	
AHOLI IJTIMOIIY HIMOYASINI KUCHAYTIRISH MUAMMOLARI	852
Ulashev Xubbim Askarovich	
YASHIL TA'LIM RIVOJLANISH BOSQICHLARI: YAPONIYA MISOLIDA	856
Raxshona Nabibullayeva	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON SAVDONING MINTAQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIRI.....	861
Mo'minov Yahyobek Shokirjon o'g'li	
TUROPATORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI.....	865
Toshev Akmal Salimovich	
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ORQALI MINTAQADA AHOI DAROMADLARINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	874
Quldasheva Maftuna Musurmon qizi	
ФАКТОРЫ И МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	878
Алиева Эльнара Аметовна, Рахматхонов Саидодилхон Расулхон угли	
МЕХАНИЗМЫ УСТОЙЧИВОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В СТРАНАХ С РАЗВИВАЮЩЕЙСЯ ЭКОНОМИКОЙ: РОЛЬ ESG-ИНСТРУМЕНТОВ, ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ РЫНКА ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ И ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ НА ПРИМЕРЕ УЗБЕКИСТАНА И МАЛАЙЗИИ.....	884
Нарзуллаева Мехрангиз Ақобировна	
DORIVOR O'SIMLIKLAR SAVDOSIDA QIYMAT ZANJIRI TAHLILI: IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH OMILLARI.....	893
Maftuna Ermatova Arslonbek qizi	
O'ZBEKISTON VA TURKMANISTON O'RTASIDAGI SAVDO AYLANMASI TAHLILI	899
Voxidova Mehri Xasanovna	
GLOBAL KOMPANIYALARDA RAQAMLI MENEJMENTNING SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI	905
Axmedov Sardor Shuxrat o'g'li	
IQLIM O'ZGARISHLARI VA GLOBALLASHUV SHAROITIDA EKOLOGIK-HUQUQIY TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH.....	912
Jumanazar Xolmuminov	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING JAHON TAJRIBASI	916
Kalandarova Elnura Muzaffar qizi	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA HUDUDLARNING INVESTITSIYAVIY JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	921
Rahmatullayev Bobir Chorshamiyevich	

FINANCING WATER RESILIENCE: A FEASIBILITY ANALYSIS OF SOVEREIGN BLUE BOND ISSUANCE IN UZBEKISTAN.....	926
Yakubov Jakhongir	
УКРЕПЛЕНИЕ ПАРТНЁРСТВО И СОЗДАНИЕ ЕДИНСТВЕННОГО ЭНЕРГОРЫНКА В УЗБЕКИСТАНЕ	929
Каримова Нуржахон Олим кизи	
ИННОВАЦИОННАЯ ЗРЕЛОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ КАК ФАКТОР РОСТА ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРИМЕНЕНИЯ КОМПЛЕКСНОЙ МОДЕЛИ	935
Алиева Эльнара Аметовна, Табаков Евгений Сергеевич	
"BUDJET JARAYONLARIDA XAVFLARNI ANIQLASH VA BAHOLASH: ICHKI AUDIT YONDASHUVLARI"	941
Abdujalilova Dilnoz Abdusattorovna, Nishonxo'djaev Bekzod Baxodir o'g'li	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA DAVLATNING ROLI	947
Raximov Baxromjon Ibroximovich	
O'ZBEKISTONDA SUT SEKTORINING QIYMAT ZANJIRINI SANOATLASHTIRISH MUAMMOLARI.....	951
Urazov Jamshidjon Sa'dullayevich	
STRATEGIK BOSHQARUV HISOBIDA XARAJATLAR HISOBI VA KALKULYATSIYA TIZIMLARINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH YO'NALISHLARI	955
Hamroyeva Zuhra Amiral qizi	
АНАЛИЗ И ОЦЕНКА ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ	961
Ариф Мустафаев	
ФАКТОРЫ ВЛИЯЮЩИЕ НА ИЗМЕНЕНИЯ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ УЗБЕКИСТАНА В УСЛОВИЯХ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ.....	968
Ишонкулова Феруза Асатовна	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION HUQUQIY SIYOSATIDA GLOBAL REYTINGLARNING NORMATIV-HUQUQIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	974
Gavhar Bekmurodova Adham qizi	
XALQARO MOLIYA BOZORIDA KREDIT RISKINI BAHOLASHNING ZAMONAVIY USULLARI VA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	981
Ochilova Xusniya Olim qizi, Yuldasheva Umida Asanaliyevna	
JAHONDA BRONLASH TIZIMLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARINING EVOLYUTSIYASI.....	987
Ismatillaeva Sitara Sayfidin qizi	
MILLIY IQTISODIYOT INNOVATSION SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHDA JAHON TAJRIBALARI.....	994
Samadqulov Muhammadjon Islom o'g'li	
HUDUDIIY RIVOJLANISHDA SOLIQ IMTIYOZLARINING AHOLI DAROMADLAR DINAMIKASIGA TA'SIRI.....	998
Olimjon Fattoyev G'ayrat o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARINING ZAMONAVIY SHAROITLARDI RAQOBATBARDOSHLIGI: NAZARIY JIHATLARI VA AMALIY BOSHQARUV STRATEGIYALARI	1002
Adizov Bobir Baxtiyorovich	
ZAMONAVIY SHAROITDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI RISKLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	1005
Sirojiddinov Kamoliddin Ikromiddinovich, Nasritdinov Bekzod Xusnutdinovich	

ZAMONAVIY SHAROITDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI RISKLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Sirojiddinov Kamoliddin Ikromiddinovich

Namangan davlat universiteti

iqtisod fanlari nomzodi, dotsent

Email: ksi0209178@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7851-5990

Nasritdinov Bekzod Xusnutdinovich

Namangan davlat universiteti tayanch doktoranti

Email: nasriddinov_b@mail.ru

ORCID: 0009-0008-8095-8345

Annotatsiya. Ushbu maqola tadbirkorlik subyektlari, xususan kichik korxonalar faoliyatida risklarni boshqarishning nazariy va amaliy masalalariga bag'ishlangan. Tadqiqotda risk tushunchasining evolyutsiyasi, uning klassik va zamonaviy talqinlari, shuningdek, tadbirkorlik faoliyatiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi risk omillari tahlil qilingan. Maqolada muallif tomonidan ishlab chiqilgan risk omillarining yangi tasnifi taklif etilib, unda risklar turli xil guruhlariga bo'lingan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kichik korxonalarda risklarni boshqarishning asosiy muammolari resurslarning cheklanganligi, ma'lumotlar yetishmasligi va metodologik qiyinchiliklardan iborat. Maqolada kichik korxonalar uchun mos risklarni boshqarishning mantiqiy zanjiri hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik risklari, risk omillari tasnifi, risklarni boshqarish, kichik korxonalar, riskni baholash, noaniqlik sharoiti, ichki va tashqi risklar, risklarni prognozlash, moliyaviy risklar, tadbirkorlik subyektlari.

Abstract. This article is devoted to theoretical and practical issues of risk management in the activities of business entities, in particular small enterprises. The study analyzes the evolution of the concept of risk, its classical and modern interpretations, as well as internal and external risk factors affecting entrepreneurial activity. The article proposes a new classification of risk factors developed by the author, in which risks are divided into different groups. The results of the study show that the main problems of risk management in small enterprises are resource constraints, lack of information and methodological difficulties. The article develops a logical chain of risk management appropriate for small enterprises and practical recommendations.

Key words: business risks, classification of risk factors, risk management, small businesses, risk assessment, uncertainty conditions, internal and external risks, risk forecasting, financial risks, business entities.

Аннотация. Статья посвящена теоретическим и практическим вопросам управления рисками в деятельности субъектов предпринимательства, в частности малых предприятий. В статье анализируется эволюция понятия риска, его классические и современные трактовки, а также внутренние и внешние факторы риска, влияющие на предпринимательскую деятельность. В статье предлагается разработанная автором новая классификация факторов риска, в которой риски разделены на различные группы. Результаты исследования показывают, что основными проблемами управления рисками на малых предприятиях являются ресурсные ограничения, недостаток информации и методические трудности. В статье разработана логическая цепочка управления рисками, приемлемая для малых предприятий, и даны практические рекомендации.

Ключевые слова: предпринимательские риски, классификация факторов риска, управление рисками, малый бизнес, оценка рисков, условия неопределенности, внутренние и внешние риски, прогнозирование рисков, финансовые риски, субъекты хозяйствования.

KIRISH

Tadbirkorlik subyektlari faoliyat sohalari doimo ma'lum bir noaniqlik darajasi bilan uzviy aloqada ro'y beradi. Noaniqlik darajasining yuqori yoki past sharoitlarida faoliyat yuritish pirovard natijada korxonada daromad yoki zarar paydo bo'lishiga olib keladi. Kutilmagan holatda yuzaga keladigan u yoki bu ehtimoliy zararlarni baholash yoki o'lchash uchun, eng avvalo, tadbirkorlik faoliyati bilan bog'liq zararlar turlarini aniqlab olish zarur bo'ladi. Bunda, albatta, har bir zarar turini miqdoriy baholash va ularni yagona qolipga tushira olish zaruriyati yuzaga keladi.

Zararlarni bashorat (prognoz) qilish jarayonida ularni hisoblashdan avval bir muhim vaziyatga alohida ahamiyat qaratish lozim. Ya'ni tadbirkorlik faoliyatining borishiga va natijalariga ta'sir etuvchi jarayonlarning ehtimoliy rivojlanishi nafaqat katta miqdordagi resurslarning yo'qotilishiga olib kelishi, balki yakuniy moliyaviy natijani ham sezilarli darajada kamaytirib yuborishi mumkin bo'ladi.

Bundan tashqari, tadbirkorlik faoliyatida risklarga yetarlicha baho bermaslik deyarli har doim noxush vaziyatlarning yuzaga kelishiga olib keladi. Bu esa keyinchalik moddiy va nomoddiy aktivlarning, jumladan, korxona obro'si (imij), goodwill va shu kabi aktivlarning qadrsizlanishiga sabab bo'ladi. Shu bois tadbirkorlik subyektlarida iqtisodiy faoliyat jarayonida yuzaga keluvchi risklar, ularning asosiy sabablarini aniqlash hamda risklar natijasida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan iqtisodiy zararlar masalasi bugungi kunda dolzarb ahamiyat kasb etib bormoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtisodiy fanlarda riskni tadqiq etishga ikki yondashuv mavjud. Klassik nazariya vakillari (J.S. Mill, N.U. Senior va boshqalar) tadbirkorlik faoliyatidan olingan daromadlarni ish haqi va tavakkalchilik uchun to'lovdan tashkil topgan pul shakli sifatida ko'rib chiqadilar[1]. Bu yerda risk zarar bilan tenglashtiriladi. Risk nazariyasining yana bir vakili J.M. Keynes kutilayotgan daromadga nisbatan olingan daromad og'ishidagi farqlarni qoplash uchun "xarajatlar riski" tushunchasini kiritish zarurligini asoslab bergan[2]. U iqtisodiy faoliyatda hisobga olinishi lozim bo'lgan uch asosiy xatar turini, ya'ni tadbirkorlik xatari, kredit xatari va bozor xatarini ajratib ko'rsatgan.

Pol Keyne o'zining "iqtisodiy fikrlash tarzi" asarida "foyda noaniqlik tufayli yuzaga keladi, ... agarda foyda olishga taalluqli bo'lgan barcha narsa barchaga ma'lum bo'lganida, ... foyda olishning barcha imkoniyatlaridan to'liq foydalanilgan va natijada foyda barcha yerda nolga teng bo'lgan bo'lar edi", deb ta'kidlaydi[3]. Xatarni nazariy jihatdan tadqiq etishda "noaniqlik" va "xatar" tushunchalari o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish muhim o'rin tutadi. Amerikalik iqtisodchi F. Nayt o'z ishida "noaniqlik" va "xatar" tushunchalarini bir-biridan tubdan farq qiladi, deb yozadi[4]. U xatarni miqdoriy baholash mumkin, noaniqlikni esa miqdoriy baholashning imkoni yo'q, deb hisoblaydi. Uning fikricha, xatar bu miqdoriy baholanadigan noaniqlikdir.

Xatar tushunchasi xorijiy adabiyotlarda, xususan, ingliz va rus tillarida "risk" (risk) deb talqin qilinadi. Ayrim mutaxassislar "risk" termini grekcha "ridsikon", "ridsa", ya'ni tik qoya, qoya tosh mazmunini ifoda etuvchi so'zdan kelib chiqqan deb hisoblasalar, boshqa bir olimlar uning tub mazmuni ispancha (risco – tik qoya), italyancha (risicare – qoyalar orasida chap berib suzmoq, rischio – xavf, xatar, halokatga yo'liqish), fransuzcha (risque – xatarli, shubhali) so'zlardan paydo bo'lganligi yoki lotincha (rescum – oldindan bashorat qilib bo'lmaydigan, xavf yoki vayron etuvchi) so'zidan kelib chiqqanligini ta'kidlaydilar.

Webster lug'atida (Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary) "risk" so'zi "zarar yoki yo'qotish ehtimoli, xavf-xatar", ya'ni biror-bir ko'ngilsiz hodisaning yuzaga kelish ehtimolini anglatadi. S.I. Ojegov lug'atida esa "risk" so'zi "xavf-xatar ehtimoli yoki muvaffaqiyatli natija umidida omadga tayanib harakat qilmoq" deb ta'riflanadi[5]. O'zbek tilining izohli lug'atida "xatar" so'zi xavf, tahlika, vahima, xavotir mazmunida ifoda etilib, "biror baxtsizlikka, falokatga olib kelishi mumkin bo'lgan sharoit" sifatida talqin etilgan.

Ma'lumki, tadbirkorlik subyektlari iqtisodiy faoliyatiga ko'plab omillar ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, alohida olib qaralgan omilning ta'siri boshqa omillar ta'sirida kuchayishi yoki pasayishi ham mumkin. Shu bois quyi, o'rta va yuqori oraliqlarda baholash asosida risklarning mumkin bo'lgan eng kam zararli ta'sir darajasini aniqlash orqali ushbu risk ta'sirini to'liq hisobga olish imkoniyati paydo bo'ladi. Amaliyotda ushbu maqsadda Laykert shkalasidan foydalanish maqsadga muvofiqdir[6].

Bektemirov tomonidan xizmat ko'rsatish subyektlarining tadbirkorlik faoliyatida investitsion loyihalar riskini baholashda xizmat ko'rsatish turlarining riskka moyillik darajalarini guruhlash taklif qilingan bo'lib, bu baholash sifatini oshirishga hamda investitsion resurslardan optimal foydalanish imkoniyatini kengaytirishga xizmat qiladi[7]. Qambarovning ilmiy tadqiqotlarida qurilish materiallari sanoati korxonalariga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan ichki va tashqi risklarni ekspert baholashning reyting tizimini qo'llash orqali risk omillarining 15-20 % ga kamayishiga, shuningdek, ishlab chiqarishdagi yaroqsiz (brak va defekt) mahsulotlar hamda uzilishlarni qisqartirish hisobiga material ko'rinishidagi yo'qotishlarning 9-10 % ga kamayishiga erishish mumkinligi asoslab berilgan[8].

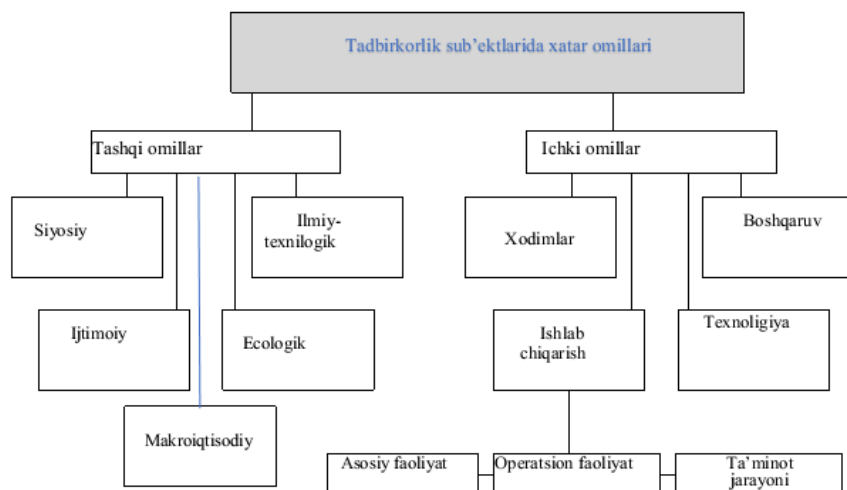
TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadbirkorlik subyektlarida risklarni boshqarish masalasining nazariy jihatlarini ko'rib chiqish jarayonida monografik usul qo'llanilgan. Tadqiqotning asosi axborotni qayta ishlashning statistik usullaridan foydalangan holda tizimli tahlilni amalga oshirishga qaratilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Risk ko'lamini va ta'sir doirasi tadbirkorlik faoliyatining strategiyasi hamda o'ziga xos xususiyatlariga ko'ra aniqlanadi. Ushbu bosqich yakunidan so'ng umumiy risk bazasi shakllantiriladi va eng ehtimoli yuqori bo'lgan risklar aniqlanadi. Risklarni baholash ularning aniq maqsadi va ehtimollikka ta'siri asosida amalga oshiriladi. Ular ekspert baholash, miqdoriy baholash yoki amalga oshirish darajasi bilan ifodalanishi mumkin. Risk omillari va ularning oqibatlarini tahlil qilish baholash jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Har bir riskning korxonaning strategik maqsadlariga ta'siri hamda risk miqyosining oshishiga ko'ra uning ustuvorligi belgilanadi.

Risklarni identifikatsiya qilish jarayoni korxonalar faoliyatini amalga oshirish natijasida yuzaga keladigan xatarli vaziyatlarning sabablari va manbalarini aniqlashdan iborat. Identifikatsiya jarayonida risk omillarini tahlil qilish bosqichi alohida muhim ahamiyatga ega. Tadbirkorlik faoliyatidagi xatarlarga ta'sir etuvchi omillar bir qator iqtisodchi olimlar va mutaxassislar tomonidan o'rganilgan. Aksariyat mualliflar risklarning paydo bo'lishini tashqi omillar, ya'ni boshqaruv tizimi bevosita ta'sir eta olmaydigan omillar hamda ichki omillar, ya'ni korxona boshqaruv faoliyati bilan bog'liq bo'lgan har bir biznes jarayonida yuzaga keladigan omillar bilan izohlaydilar (1-rasm).

1-rasm. Tadbirkorlik faoliyatiga ta'sir etuvchi risk omillari¹

Risklarni yuzaga keltiruvchi tashqi omillar faqat kuzatilishi mumkin bo'lib, korxona ushbu omillarning o'zgarishiga bevosita ta'sir qila olmaydi. Ularning barchasi bitta subyekt faoliyatiga bog'liq emas. Ichki omillarni esa nafaqat tahlil qilish zarur, balki korxona ushbu omillar guruhi doirasida ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga ham ega. Risklarni tahlil qilish va ularni boshqarishning mos modellarini ishlab chiqish asosida baholash murakkab hamda ko'p vaqt talab etadigan jarayon hisoblanadi. Bu, bir tomondan, risk omillari va ularning dinamikasining nobarqarorligi bilan, ikkinchi tomondan esa ishlab chiqarish faoliyati natijalarini shakllantirish jarayonining murakkabligi bilan tavsiflanadi.

Shu sababli riskni baholash modellarini ishlab chiqish va asoslash risk omillarining sabablari hamda ular haqidagi ma'lumotlarning to'liq tavsifini, shuningdek, tadqiqot maqsadini puxta tahlil qilishni talab etadi. Riskni baholash ko'rsatkichlari aniqlanayotganda asosiy e'tibor daromadlilik va yo'qotishlarga qaratilishi muhim. Risk baholanayotganda aynan shu jihat me'yorlardan biriga aylanadi. Bu holat amaliyotda risk va daromadlilik o'rtasida to'g'ri korrelyatsion bog'liqlik mavjudligi bilan izohlanadi. Odatda daromad olish imkoniyati ortib borgani sari risk ham oshib boradi yoki daromad risk bilan to'g'ri proporsional ravishda o'sadi.

Risklar kelajakda korxonaning rivojlanishi uchun yangi yo'nalishlarni tanlash zarurati bilan bir qatorda, noaniqlik muhitida prognozlash masalasining dolzarbligini ham belgilab beradi. Shu bilan birga, korxonada

1 Muallif ishlanmasi

prognozlash uchun asosiy to'siq prognozlash usullarining nisbatan murakkabligi va ishonchli ma'lumotlarning yetishmasligi bilan bog'liqdir. Prognozlash jarayonida foydalaniladigan usullar qanchalik oddiy bo'lsa, ularning aniqlik darajasi shunchalik ishonchli deb hisoblanmaydi. Biroq kichik korxonalarning amaliy faoliyatida aynan shunday usullar muhim ahamiyat kasb etadi, chunki ular aniqlik darajasi yuqori bo'lmasa-da, qaror qabul qilishning muhim yo'nalishlarini belgilab beradi.

Korxona faoliyatida risklarni boshqarishda ikki turdagi strategik xatolar yuzaga kelishi mumkin. Birinchisi, risklarni ortiqcha baholash va natijada haddan tashqari ehtiyotkor harakatlanish usulini tanlash bo'lib, bu kichik korxonada foydaning yetishmasligiga va rivojlanish sur'atlarining sekinlashishiga olib keladi. Ikkinchisi esa risklarni yetarli darajada baholamaslik natijasida zarar ko'rish hamda kichik korxonaning bankrot bo'lish ehtimolining oshishidir.

Shuni ham ta'kidlash zarurki, amaliyotda kichik korxonalar risklar bilan bog'liq ko'plab holatlarda bir-biridan andoza oladilar va mavjud tajribalarga tayanib ish yuritadilar. Bu yondashuv, asosan, o'rindir, ayniqsa kichik korxonalarning moliyaviy va mehnat resurslari o'zlari uchun zarur bo'lgan barcha ma'lumotlarni olish va mustaqil qarorlar qabul qilish uchun yetarli emasligini hisobga olsak. Bunday hollarda hamkor va raqobatchi korxonalarning harakatlari, agar ushbu harakatlar haqida ma'lumot mavjud bo'lsa, ko'pincha qarorlar qabul qilishda muayyan ko'rsatkich vazifasini bajaradi. Shu munosabat bilan kichik korxonalarni alohida subyekt sifatida emas, balki korxonalar hamjamiyati yoki guruhining a'zolari sifatida ko'rib chiqilganda, risklarni boshqarishda qo'shimcha xatolar yuzaga kelishi mumkinmi, degan savolni tahlil qilish zarur bo'ladi.

Risk omillarining mavjud turlarini tahlil qilib, har bir omilning umumiy tizimdagi o'rnini aniq belgilash imkonini beradigan ilmiy asoslangan tasnifni ishlab chiqishga harakat qilindi. Bu tadbirkorlik faoliyatida risklarni baholashning tegishli usullarini samarali qo'llash uchun imkoniyatlar yaratadi. Risk tashqi muhitning noaniqligi tufayli obyektiv asosga ega bo'lishi, tadbirkorning qaror qabul qilishi natijasida esa subyektiv xususiyat kasb etishi sababli, tadbirkorlikdagi yutuqlar va muvaffaqiyatsizliklar bir qator omillarning o'zaro ta'siri natijasi sifatida ko'rib chiqilishi lozim.

Shuni ta'kidlash joizki, risk sabablari uning amalga oshishiga olib keladi, risk omillari esa uning amalga oshish ehtimoli va oqibatlarini orqali iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'sir ko'rsatadi. Bizning fikrimizcha, tadbirkorlik tuzilmalari asosiy imkoniyat va resurslarni, avvalo, ichki muhit risklarini boshqarishga yo'naltirishi zarur.

Tadbirkorlik tuzilmalari risklarni boshqarishda tushunchalarni aniq anglash va ularni qo'llashning muvofiqligi, bizning fikrimizcha, mos vositalarni tanlash va qo'llashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu munosabat bilan kichik korxonada risklarni boshqarish sohasidagi tushunchalarni qo'llashning mantiqiy zanjiri quyidagicha shakllanishi lozim (1-jadval).

1-jadval. Tadbirkorlik faoliyatini risklarni belgilovchi omillar tasnifi²

Tasniflash belgisi	Risk omili
Vujudga kelish vaqti bo'yicha	1. Retrospektiv 2. Joriy 3. Istiqbolli
STEP omillari	1. Sotsiologik 2. Texnologik 3. Iqtisodiy 4. Boshqalar
Ta'sir darajasi bo'yicha risk miqdori	1. Asosiy 2. Asosiy bo'lmagan
Vujudga kelgan joyiga ko'ra	1. Tashqi a) bevosita b) bilvosita
	2. Ichki a) obyektiv b) subyektiv
Vujudga kelish sohasi	1. Texnik-xavfsizlik 2. Ishlab chiqarish 3. Moliyaviy 4. Bozor va marketing
Tabiati bo'yicha	1. Texnogen 2. Tabiiy 3. Aralash

2 Muallif ishlanmasi

Vujudga kelish darajasi bo'yicha	1. Makro daraja 2. Mezo daraja 3. Mikro daraja
Aniqlik darajasi bo'yicha	1. Aniq 2. Bashorat qilinadigan 3. Oldindan aytib bo'lmaydi
Vujudga kelish bosqichlari bo'yicha	1. Loyiha 2. Rejalashtirilgan 3. Haqiqiy
Asoslanganlik darajasi bo'yicha	1. Asoslangan 2. Asoslanmagan
Ehtimoliy yo'qotishlar hajmi bo'yicha	1. Ruxsat etilgan 2. Kritik 3. Halokatli
Oqibatlari ko'lamini bo'yicha	1. Global 2. Mintaqaviy 3. Mahalliy
Boshqarish darajasi bo'yicha	1. Boshqariladigan 2. Boshqarish murakkab 3. Boshqarib bo'lmaydigan

• Risklar amalga oshirishidan oldin ularni har tomonlama baholash maqsadida amalga oshiriladigan choralar, jumladan risklarning sifat xususiyatlari, ularning sabablari va omillari, shuningdek, miqdoriy xususiyatlari, ya'ni yuzaga kelish ehtimoli hamda oqibatlar miqdorini prognoz qilish, oqibatlarni qoplash uchun moliyaviy resurslar manbalarini aniqlashtirishni o'z ichiga olgan prognozlash.

• Risklarni oldini olish yoki bu imkoniyatsiz bo'lgan taqdirda ularning ro'y berish ehtimoli va oqibatlarini kamaytirish maqsadida amalga oshiriladigan choralar, ya'ni oldini olish choralari.

• Risklar ro'y bergandan keyin amalga oshiriladigan choralar, jumladan risklarning haqiqiy sabablari va omillarini baholash, risklarning namoyon bo'lishining real oqibatlari miqdorini aniqlash, shuningdek, ushbu oqibatlarni qoplash uchun zarur bo'lgan moliyaviy resurslarning haqiqiy miqdori va manbalarini belgilash.

Ushbu mantiqiy zanjirning barcha elementlari katta amaliy ahamiyatga ega. Biroq kichik korxonada risklarni boshqarishda quyidagi ko'rsatkich turlari eng muhim hisoblanadi: mumkin bo'lgan riskli hodisalar variantlari ro'yxati, shuningdek, ushbu riskli hodisalarning ro'y berish ehtimolligi va kutilayotgan oqibatlari. Kichik korxonalarning amaliy faoliyatida ushbu ikki turdagi ko'rsatkichlarni aniqlash muayyan qiyinchiliklarga olib keladi. Ammo eng murakkab jihat barcha mumkin bo'lgan riskli hodisalar variantlarini aniqlash emas, balki aynan ushbu riskli hodisalarning ro'y berish ehtimollarini baholash hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Boshqa barcha sharoitlar teng bo'lgan holda, risklarni boshqarish uchun moliyaviy va mehnat resurslarining yetishmasligi muammosi kichik korxonalarda yirik korxonalarga nisbatan ancha keskin namoyon bo'ladi. Tadbirkorlik subyektlarida risklarni boshqarishdagi asosiy murakkablik mavjud usullarning nisbatan murakkabligi, ma'lumotlar assimetriyasi hamda ishonchli axborot yetishmasligining kuchli ta'siri bilan bog'liq. Shu sababli tadbirkorlik subyektlarida risklarni boshqarish usullari, metodlari va umuman yondashuvlari kam budjetli hamda soddaligi bilan ajralib turuvchi mezonlar asosida tanlanishi lozim.

Tadbirkorlik faoliyati va risklar o'rtasidagi chambarchas bog'liqlik korxona muvaffaqiyati va barqaror rivojlanishini ta'minlashda risklarni o'z vaqtida aniqlash, baholash va samarali boshqarishning muhim ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, risklarni boshqarish nafaqat mumkin bo'lgan yo'qotishlarni minimallashtirish vositasi, balki korxona rivojlanishi uchun yangi imkoniyatlarni ochib beruvchi omil sifatida ham namoyon bo'ladi.

Tadbirkorlik subyektlari, ayniqsa kichik korxonalar, risklarni boshqarish jarayonida quyidagi asosiy muammolarga duch kelmoqda:

1. Resurslar cheklanganligi, ya'ni moliyaviy va kadrlar resurslarining yetishmasligi.
2. Ma'lumotlar yetishmasligi, ya'ni ishonchli axborot bazasining mavjud emasligi.
3. Metodologik qiyinchiliklar, ya'ni mavjud riskni baholash usullarining murakkabligi.

Shu bilan birga, ishlab chiqilgan risk omillari tasnifi (1-jadval) hamda ularni boshqarishning mantiqiy zanjiri korxonalarga risklarni tizimli tahlil qilish va ularga nisbatan izchil yondashuvni shakllantirishda amaliy yordam beradi.

Tadbirkorlik subyektlarida risklarni boshqarish samaradorligini oshirish uchun quyidagi yo'nalishlarni rivojlantirish maqsadga muvofiq hisoblanadi:

- soddalashtirilgan metodologiyalar, ya'ni kichik korxonalar imkoniyatlariga mos keladigan riskni baholash usullarini joriy etish;
- ichki risklarni boshqarish, ya'ni korxona tomonidan nazorat qilinadigan ichki omillarga ustuvor ahamiyat berish;
- tajriba almashish, ya'ni turli korxonalar o'rtasida risklarni boshqarish bo'yicha amaliy tajribalarni almashish mexanizmlarini yaratish.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy bozorda raqobatbardosh ustunlikni saqlab qolish va barqaror rivojlanishni ta'minlash risklarni faol boshqarish sifati va samaradorligiga bevosita bog'liq. Risklarni boshqarish faqat "zararni kamaytirish" vositasi sifatida emas, balki strategik rivojlanish va raqobatdosh ustunlikni shakllantirishning muhim instrumenti sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Шевелёв А.Е., Шевелева Е.В. Риски в бухгалтерском учете: Учебное пособие. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: КНОРУС, 2009. – С. 19.
2. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег / Пер. с англ. – М.: Гос. изд. Иностранной литературы, 1948. – С. 136-137.
3. Хейне П. Экономический образ мышления / Пер. с англ. – М.: Издательство "Каталакия", 1997. – С. 348
4. Найт Ф. Х. Риск, неопределенность и прибыль / Пер. с англ. – М.: Дело, 2003. – С. 30-31
5. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка/ С.И.Ожегов, Шведова Н.Ю. – М.: Мир и Образование, Оникс, 2011. – С. 542.
6. Ibodov K.M. (2022) Marketing tadqiqotlari. O'quv qo'llanma. T.: "IQTISOD-MOLIYA" nashriyoti, 260 b. 172 bet.
7. Bektemirov A.A. (2022). Tadbirkorlik risklarini baholash va pasaytirish yo'llari (xizmat ko'rsatish korxonalari misolida). Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati, TDIU. Toshkent, 2023 y.-56 b.
8. Kambarov J.X. (2023). Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarida riskni boshqarish metodologiyasini takomillashtirish. Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi avtoreferati, TDIU. Toshkent, 2023 y.-82 b.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
